Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4655.

LETO—YEAR XV. Cena lista je $5.00. Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., petek, 3. novembra (Nov. 3), 1922. Subscription $5.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 258.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

PREMOGOVNIŠKI KOMPANIJI NI PREISKAVA VŠEČ.

KOMISIJA MESTA NEW YORKA JE ODKRILA STRAŠNE RAZMERE V STAVKOVNEM OKRAJU.

Stavkujoči rudarji prebivajo v šotorih in kokošnjakih.

Johnstown, Pa. — Berwind-White Mining kompaniji v Windberu ni prav nič všeč, da je dospela semkaj komisija, katero je imenoval župan mesta New Yorka, da študira na mestu, v kakšnih razmerah žive stavkujoči rudarji in stavkokazi.

Berwind-White Mining kompanija zaklada po pogodbi s premogom Interborough Rapid Transit kompanijo v New Yorku. Mestna občina je po pogodbi z Interborough kompanijo solastnica cestnoželezniškega podjetja. Družba ne dobi veliko premoga iz rudnikov Berwind-White Mining kompanije. Premog, ki ga ta kompanija kupi na raznih trgih, da spolni pogodbo, ni velike vrednosti. Rudarji in njih družine so se obrnile na newyorško mestno občino, da uvede preiskavo o razmerah, v katerih žive rudarji, ki delajo za to družbo. Mesto se je oziralo na željo rudarjev in je odposlalo komisijo, da se prepriča na mestu o razmerah.

Že prvi dan si je komisija ogledala šotorno kolonijo v Eureki, v kateri so nastanjeni stavkujoči rudarji, izgnani sodnijskim potom iz kompanijskih hiš. Tukaj živi osemnajst rudarskih družin. Komisija je pronašla, da so bili skoraj vsi otroci bosi in da so večinoma prehlajeni. Ravno tako je komisija opazila, da so otroci oblečeni v slabo obleko, ki bi zadostovala mogoče poleti, nikakor pa ne zadostuje v jeseni.

V Seanorju je komisija dognala, da devet rudarskih družin živi v dveh kokošnjakih.

V vseh naseliščih so rudarji pozdravljali komisijo z veseljem in mahali z mezdnimi kuvertami, na katerih so zapisani zneski, ki so jim bili utrgani od njih mezde in ki so pripovedovali, kako visoko morajo plačati potrebščine v prodajalnah, v katerih jih kompanija prisili, da kupujejo.

Prvi dan je komisija napravila petdeset milj poia. Ves čas ji je sledil avtomobil, ki je pa ostal v primerni razdalji. V njem so bili kompanijski stražniki. Ko se je komisija ustavila v neki lekarni, je neki kompanijski stražnik telefoniral kompaniji:

"Preiskovalni komitej je tukaj in z njim je James Gibson."

James Gibson je predsednik lokalne rudarske organizacije v Windberu. S komitejem sta bila tudi Powers Hapgood, organizator rudarske organizacije, in J. J. Kintner iz Lockhavena, odvetnik rudarske organizacije.

V začetku ni hotela Berwind-White kompanija ničesar slišati o preiskavi. Kasneje je članom komisije ponudila na razpolago neko hišo v Windberju in dala je priliko, da si komisija lahko ogleda, v kakšnih razmerah žive rudarji, ki delajo zanjo kot stavkokazi.

Ampak nekaj je kompanija zakrila, ko je izvedela, da pride komisija. Pokazati ni hotela svoje polne sile stražnikov. Komaj je dospela vest, da je komitej iz New Yorka tukaj, je kompanija hitro odpustila do sto svojih privatnih stražnikov.

Kompanija je ves čas, od kar traja stavka, trdovratno odklanjala vsako pogajanje z unijo.

16-LETNA DEKLE POVOŽENA DO SMRTI.

Chicago, Ill. — Na vogalu North Crawfordove in Milwauške ceste je bila do smrti povožena 16-letna Evelyn Kuehn, ko je hotela stopiti na voz ulične železnice. Umrla je, preden je dospela policija na lice mesta. Aretirali so John Lonoveca, stanujočega na štev. 404 Deseta ulica v Waukeganu, ki je vozil avtomobil.

Kuehnova je študirala godbo in je bila izreden muzikaličen talent.

TAKŠNE VODITELJE IMAJO NEKATERE DELAVSKE UNIJE V AMERIKI.

New Orleans, La. — (Feder. Press.) — George L. Berry, mednarodni predsednik unije tiskarjev, je dejal tukaj ob času konvencije legijonarjev, da bi se morale Ameriška delavska federacija, Ameriška legija in trgovske zbornice po vsej deželi združiti v protirusko alijanco, katera bi morala skrbeti, da se ne bi noben individij javno ogreval za sovjetske principe. "Mi imamo preveč svobode za tiste, ki vrše znanstveno propagando proti sedanjemu sistemu vlade v Združenih državah," je rekel Berry.

FAŠISTOVSTVO JE "BELI BOLJŠEVIZEM".

MUSSOLINI MORA IZRABITI SVOJO MOČ IN NASITITI SESTRADANO ITALIJANSKO LJUDSTVO.

Ako tega ne stori, je s sprejemom ministrskega predsedništva izkopal fašizmu grob.

Washington, D. C. (Federated Press). — Ljudje, ki študirajo fašistovsko gibanje na Italijanskem in ki je zdaj gospodar v Rimu, pravijo, da je fašistovstvo **"beli boljševizem."**

Prof. Benito Mussolini, diktator fašistov, je bil nekaj let nazaj urednik socialističnega dnevnika "Avantija" v Rimu. V vojnem času je zapustil socialistične vrste in je podpiral vojno stranko. Od tega časa je padal vedno globlje in se vedno hitreje pomikal proti nazadnjaški desnici.

Nekaj časa se je Mussolini imenoval republikanca. Ali Mussolini ni bil zadovoljen s tem, kajti to mu ni prinašalo slave. Ko je nastal mir in je v njegovem poželjenju, da hitro spleza po lestvici navzgor, nastala kriza. Vlada ga ni več potrebovala, delavci so mu pa rekli, da je izdajalec.

V tem času je pa prišel pod vpliv Livero Tangredija, ki je bil svoječasno individualen anarhist, ki se je pa kasneje spreobrnil in je postal monarhistični imperijalist. Tangredi je kmalu podučil Mussolinija, ako hoče postati slaven mož in postati še poleg bogat, tedaj morata agitirati, da se s pomočjo nasilja Italija vrne zopet k stari slavi in veljavi. Taka agitacija vleče in ima zaslombo pri vladi.

Da se izvede ta načrt, so se bivšemu socialistu Mussoliniju in bivšemu anarhistu pridružili še Guido Podrecca (pravilno Podreka, kajti on je beneški Slovenec. Op. uredništva), bivši urednik protiklerikalnega šaljivega lista "L'Asino", Edmondo Rossoni, nekoč goreč zagovornik direktne akcije in urednik italijanskega listá "Il Proletario" v Ameriki, in bivši sindikalist F. Bianci. To je tista mešanica, ki je poklicala fašiste v življenje.

Kakor so nemški socialisti v letu 1919 posegli v zgodovino starih Rimljanov in so sebe nazivali spartakovce, tako so jih posnemali italijanski nacijonalisti in nazadnjaški ekstremisti pri snovanju organizacije. V starem Rimu so se pojavile razne bojujoče skupine in se nazivale fašiste in fašisti so se nazivali pred dvajset leti kmečke skupine v Siciliji, ki so se bojevale za zboljšanje položaja, katere je pa tedanji ministrski predsednik Crispi, ki je zapustil žalosten spomin v zgodovini, s silo zatrl, ker so se v resnici bojevale za zboljšanje razmer, v katerih je takrat živel kmečki proletarijat v Siciliji.

V letu 1920 so se rodili sedanji fašisti. Podjetniki so izprli delavce in delavci so odgovorili na ta način, da so zasegli tovarne in nadaljevali s produkcijo. Ti dogodki so pokazali, da delavci lahko postanejo gospodarji v deželi, ako tako žele. Delavci se niso polastili moči, ampak so kompromisirali na podlagi legislativnega načrta, po katerem so dobili več moči v tovarnah in podjetjih.

Da se porazi ta program, so obudili fašiste v življenje. Musso-

(Dalje na 3. strani.)

VOLILNA KORUPCIJA V NEW YORKU KRIČI DO NEBA.

DVE ORGANIZACIJI STA RAZPISALI NAGRADO, DA SE PRIMEJO VOLILNI SLEPARJI.

Med tamanitskimi političarji se je pojavila panika.

New York, N. Y. — Tako razširjena je volilna korupcija v New Yorku, tako mehki so zakoni napram volilnim sleparijam in tako malo ima ljudstvo v splošnem zaupanja, da se bodo volitve vršile pošteno, da sta dve društvi razpisali po deset tisoč dolarjev nagrade za tiste, ki primejo volilne sleparje in korumpeljoniste, da prejmejo zasluženo kazen.

Ena organizacija se imenuje Društvo Forward. Njena ponudba je bila razglašena v židovskem dnevniku "Forwardu", ker so prihajala poročila, da bo oddanih v 12. kongresnem volilnem okraju najmanj tisoč nelegalnih glasov po volilnih sleparjih, ki so v službi Tamanitskega dvora. Izjava pravi, da se izplača za prvih dvajset volilnih sleparjev, ki bodo prijeti in kaznovani, po pet sto dolarjev nagrade.

Drugih deset tisoč dolarjev nagrade je razpisalo Društvo za poštene volitve. Deset nagrad po pet sto dolarjev bo izplačanih za informacije, na podlagi katerih bo mogoče aretirati volilne sleparje in jim dokazati sleparije, da bodo kaznovani. Pet nagrad po pet sto dolarjev je razpisanih za informacije, na podlagi katerih je mogoče aretirati osebe, ki so se dale po krivem zanesti v volilni imenik. Pet nagrad po pet sto dolarjev je določenih za informacije, na podlagi katerih je mogoče katero osebo aretirati in kaznovati, ki je sleparsko volila dne sedmega novembra.

Obe organizaciji apelirata na poštene volilce, da se prepričajo, ako volilci, katerih imena so zanešena v volilnih imenik, tudi v resnici stanujejo v hišah, ki so jih naznanili za svoja bivališča. Priobčena je tudi daljša razlaga, na kakšen način je mogoče dobiti informacije.

Ta naznanila so povzročila med tamanističnimi političarji paniko. Takoj so se posvetovali s tamaniti, ki so uslužbeni kot uradniki.

Nagrade so bile kmalu po tem naznanjene, ko je A. S. Gilbert, namestnik državnega kuratorja podal po daljši preiskavi izjavo, da so razmere v newyorških stanovanjskih kasarnah izredno gnile in da so napačne registracije v volilne imenike, krive prisege in zanemarjanja dolžnosti od strani javnih uradnikov tako številne kot muhe poleti.

Dva volilna uradnika sta bila od socialistov obtožena volilnih sleparij pred enajst meseci v letu 1921, toda obravnava proti njima se še ni vršila, dasiravno se socialistična stranka prizadeva, da volilna uradnika prideta kmalu pred sodišče.

Gilbert izjavlja, da so bile v nekaterih distriktih izvršene volilne sleparije in sleparske registracije edino z namenom, da se porazijo socialistični kandidatje.

Newyorški volilni zakoni so tako mehki in mili, da nudijo priliko za vsakovrstne volilne sleparije. Določba, ki je bila več ko pol stoletja v veljavi in po kateri je bilo treba naznaniti v časopisju meje vseh volišč pred volitvami. Legislatura je odpravila to določbo. Ta čin je povzročil, da se letos več tisoč volilcev ni registriralo, ker so težko dognali, kje naj se vpišejo v volilni imenik.

Teoretično so volilni komisarji demokratje in republikanci. Zaradi tega so na mnogih voliščih volilni komisarji sami tamanitje, ker so nekateri njih bili imenovani kot "republikanci".

V postavi je sicer zapisano, da je treba voditi imenik vseh volilcev, ki so izgubili volilno pravico, ker so umrli, bili obsojeni v ječo ali so jo izgubili na drug način. V postavi pa ni zapisano, kdo naj plača stroške za vodenje takih imenikov. In tako ni nikogar, ki bi vodil te imenike.

KAM GRE HARDING, TJA GREDO PIKETI ZA NJIM.

Washington, D. C. — Kam gre predsednik Harding ,tja gredo za njim piketi, ki ga s svojo prisotnostjo molče opozarjajo, da je še okrog 60 političnih jetnikov v ječah. Kadar je predsednik doma v Beli hiši, stoje piketi pred palačo, kadar gre igrat golf, najde pikete na igrališču in zadnjo nedeljo, ko je šel v svojo običajno baptistovsko cerkev, so ga pozdravili štirje piketi pred vratmi cerkve. Amnestijski odbor namerava poslati pikete v njegovo pisarno na Dan premirja 11. novembra.

KEMALISTI SO ODSTAVILI SULTANA.

Ime "otomansko cesarstvo" je spremenjeno v "turško državo".

TURČIJA JE ZDAJ BREZ MALEGA REPUBLIKA.

Carigrad, 2. nov.—Velika skupščina v Angori je včeraj zaključila, da se sultan odstavi in da so njegovi ministri v Carigradu izdajalci, ki morajo priti pred vojno sodišče.

Riza Nuri bej, ki pojde kot delegat turških nacionalistov na mirovno konferenco, je predlagal odstavljenje sultana in strmoglavljenje njegove vlade. Skupščina je z veliko večino sprejela predlog in s tem onemogočila sklep zaveznikov, ki so hoteli, da ima tudi sultanova vlada delegata v Švici. Skupina muslimanskih klerikalcev je glasovala proti odstavljenju sultana.

Po sklepu skupščine je Turčija zdaj brez malega republika. Skupščina ni imenovala naslednika sultanu, pač pa je izjavila, da je odslej suverena oblast v rokah ljudstva, ki si lahko izvoli kogar hoče za vladarja brez ozira na dinastične pravice.

Ime "otomansko cesarstvo", ki je veljalo za Turčijo skozi stoletja, je skupščina zavrgla in novi oficijelni naslov Turčije je "turška država".

Skupščina je imenovala Kajzima Karabekira pašo governorjem Carigrada in mu naložila, da izvede zaključke skupščine.

PROCESI PROTI "KRIMINALNIM SINDIKALISTOM"

Sacramento, Calif. — (Feder. Press.) — Rezultat druge obravnave proti desetim članom I. W. W., ki so bili obtoženi "kriminalnega sindikalizma", je bil, da se porota ni mogla zediniti. Vršila se bo tretja obravnava.

Porota se ni zedinila kljubtemu, da je državni pravdnik dobil novo pričo, ki je pripovedovala, kako so člani te organizacije v čikaških klavnicah "zastrupljali meso", ki je bilo namenjeno vojakom v Franciji med vojno. Ta priča je bil neki W. E. Townsend, ki je dejal, da je bil med vojno "desna roka" W. D. Haywooda, ki je danes v Rusiji.

Oakland, Calif. (Feder Press.) — Po treh tednih prave inkvizicije je bila končno izbrana porota v procesu proti petim članom komunistične delavske stranke, ki so obtoženi po zakonu proti kriminalnemu sindikalizmu. Porota obstoji iz devetih žensk in treh možkih.

TEŽKA JE POT SIROMAKA DO VIŠJE IZOBRAZBE.

Ann Arbor, Mich. — 18-letni Ralph Warner študira inženirstvo. Zapisal se je prvo leto na univerzi. Vsaki teden posluša šestnajst ur predavanja na univerzi, ponoči pa dela enajst ur v tovarni, da zasluži potrebni denar za svoje študije. To se je izvedelo sedaj, ker je Warner prosil, da se oprosti od telovadbe, ki je na tej univerzi obligaten predmet. Warner dela vsaki dan od 5:30 popoldne do 4:30 zjutraj. Štirikrat v tednu mora biti že ob osmih zjutraj na univerzi, dvakrat v tednu pa mora ostati popoldne do štirih na univerzi, na kar pohiti v tovarno.

POROČILA O SPOPADIH MED FAŠISTI IN SRBI.

Jugoslavija je alarmirana; fašistična Italija morda provocira vojno.

REŠKI FAŠISTI IZZIVAJO HRVATE.

London, 2. nov. — "Daily Express" je prejel iz Belgrada poročila o bojih, ki so izbruhnili na jugoslovansko-italijanski meji kot posledica fašističnega triumfa v Italiji.

Fašistični puč je povzročil veliko razburjenje v Jugoslaviji in časopisje v Belgradu razpravlja o možnosti vojne z Italijo.

Boji so izbruhnili med fašisti in Hrvati v reški okolici, v bližini Sušaka. Na obeh straneh je bilo nekaj ubitih in več ranjenih; izgredi se razširjajo. Srbi so ojačili obmejne posadke in pripravljeni so mobilizirati armado, če bo treba.

Trst, 2. nov. — Kapitan Banelli, vodja tržaških fašistov, je danes dejal poročevalcem, da zunanja politika Italije mogoče ne bo spremenjena glede mornariškega sporazuma v Washingtonu, vsekakor pa bo spremenjena napram Jugoslaviji.

Fašisti na Reki so prejeli povelje, da naj bodo mirni, toda miru je konec, ako bodo Jugoslovani poskušali predrugačiti status quo v tretji coni.

Banelli je dalje rekel, da je 80,000 Jugoslovanov na meji, večinoma v okolišu Reke. Fašisti ne pošiljajo vojaških oddelkov proti vzhodu, ker imajo zdaj vso armado v svojih rokah. Včeraj je več tisoč fašistov zapustilo Trst, toda poveljstvo noče povedati, kam so šli.

Dunaj, 2. nov. — Večji oddelek avstrijskih žandarjev je odpotoval v Inomost. Žandarji bodo pojačali obmejno stražo. Iz južne Tirolske prihajajo razburljiva poročila o gibanju italijanskih fašistov, ki so okupirali vse kraje in pretrgali železniško in brzojavno zvezo z Avstrijo.

Rim, 2. nov. — Reška vlada je poslala vročo častitko ministrskemu predsedniku Mussoliniju k njegovi zmagi. Brzojavka se med drugim glasi, da Reka, "neomajana v svojem italijanstvu, želi, da se čimprej združi z materjo Italijo".

Častitka bo nedvomno poostrila razmerje z Jugoslavijo. "Messaggero", glasilo klerikalcev, pa ne vidi povoda za alarm med Jugoslovani. List piše, da se Jugoslovani razburjajo brez potrebe, ker prilike za sporazum med obema državama so zdaj ugodnejše kot so bile prej, ko je imela Italija slabotno vlado.

Fašistična vlada je odprla borze.

Italijanska poslanika Ricci v Združenih državah in Frassati v Nemčiji sta sledila grofu Sforzu, poslaniku v Franciji in podala ostavko v znamenje, da se ne strinjata s politiko fašistov.

DUNCANOVA POJDE NAZAJ V RUSIJO.

Chicago, Ill. — Plesalka Isadora Duncan, ki je imela dva plesa v čikaškem opernem gledališču, je nenadoma odptovala v New York s svojim mladim ruskim soprogom, pesnikom Jeseninom. Njeni ožji znanci pravijo, da je Duncanova že sita persekucij in pojde naravnost nazaj v Rusijo. Plesalka je rekla zadnjo soboto, da bi rada govorila na shodih, toda policijske oblasti ji delajo ovire. Ne razume, zakaj ne bi smela povedati, kaj misli o ruskih sovjetih, s katerimi simpatizira.

VOLILNA KAMPANJA KU-KLUKSOV V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Čikaški kukluksi so te dni razširili med volilce na tisoče navodilnih glasovnic, ki kažejo, katere kandidate je treba prezreti. Kukluksi so označili vse kandidate židovske in katoliške vere na tiketoma obeh starih strank kot "sovražnike Amerike", katere je treba poraziti.

BARONI PREMOGA FINANCIRAJO PROCESE PROTI RUDARJEM.

Charleston, W. Va. — C. Fr. Keeney, predsednik distriktne organizacije rudarjev, je pred par dnevi predložil sodniku Woosu peticijo za sodnijsko prepoved, ki ima ustaviti financiranje procesov proti rudarjem v West Virginiji po lastnikih premogovnikov. Procesi izvirajo iz znanega "oboroženega pohoda" rudarjev v minulem letu. Keeney obtožuje operatorje v peticiji, da so bili vsi dosedanji procesi proti rudarjem, privatni procesi, katere vodijo baroni premoga. Sodnik je vzel peticijo na znanje. Keeney je tudi med obtoženimi.

DELAVCI V NEMČIJI SO SKRAJNO NEZADOVOLJNI.

Dvanajst miljonov delavcev zahteva bistvene spremembe, drugače bo revolucija.

STARI VODITELJI NIMAJO VEČ VPLIVA.

Berlin, 2. nov. — V Berlinu se zdaj nahaja zavezniška odškodninska komisija, ki si beli glavo z vprašanjem, koliko more Nemčija plačati in kedaj. Nemci se ne bavijo dosti s tem vprašanjem; za njih velja vprašanje: ali je sploh mogoče kaj plačati?

Nemcev ne zanima fašizem v Italiji, niti mirovna konferenca v Švici, pač pa jih zanima problem marke in živežnih cen. Vprašanje kruha je najbolj pereče in nemški delavci zahtevajo, da se to vprašanje reši takoj, ako ne, ga bodo sami rešili na svoj način.

Viljem Leipart, predsednik Zveze strokovnih unij, katera predstavlja 80 odstotkov organiziranega delavstva v Nemčiji, je dejal te dni poročevalcem: "Nemčijo čaka največji polom v njeni zgodovini še to zimo, ako ne bo kmalu stabilizirána marka."

Nato je naslikal položaj. Delavske mase so tako nezadovoljne kakor še niso bile nikdar. Naraščanje cen živilom in obleki je glavni vzrok nezadovoljnosti. Notranje razmere so dnevno slabše in kriza ni več daleč. Vlada in stari delavski voditelji izgubljajo kontrolo nad delavskimi masami, ki se za vsako ceno in brez odloga utrdi denarna valuta. Vlada mora najeti mednarodno posojilo, za katerega morajo jamčiti privatne industrije; poleg tega se mora najeti notranje posojilo, katerega morajo podpisati lastniki kapitala več kot deset miljonov papirnatih mark. Ako se to ne zgodi, je vsako upanje na stabiliziranje marke izgubljeno in izgubljena je tudi sedanja Nemčija.

KAPITALISTI NE PLAČUJEJO DAVKOV.

Everett, Wash. — (Federated Press.) — Farmarski in delavski kandidat za asesorja v tem mestu je dokazal na shodih, da je na miljone kubičnih čevljev posekanega lesa v Ameriki neobdavčenega. Lesni kralj Weyerhaeuser je v preteklem letu plačal davek samo od dveh miljonov čevljev lesa, dočim je imel ob času asesiranja okrog 50 miljonov čevljev lesa v svojih tovarnah in na žagah.

LA FOLLETTE AGITIRA V DRUGIH DRŽAVAH.

Madison, Wis. — Senator La Follette je tako gotov svoje zmage v Wisconsinu, da se mu ne zdi potrebno agitirati, zato je odšel pomagati svojim progresivnim tovarišem v Minnesoti in Severni Dakoti. V Minnesoti pomaga v boju proti senatorju Kellogu, v Sev. Dakoti pa vodi kampanjo za Frazierja. V Minneapolisu so mu odrekli prostore za shod na dveh krajih.

VREME.

Chicago in okolica: V soboto nestalno in hladno. Zapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 58, najnižja 53. Solnce izide ob 6:24, zaide ob 4:43.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto. $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $6.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.
Owned by the Slovenic National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $6.00 per year.
"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Okt. 31-22) poleg vaslega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

POČRNITI HOČEJO OBČINSKO LASTOVANJE CESTNIH ŽELEZNIC.

Privatni interesi so vedno na delu, da očrnijo vsako gospodarsko napravo, ki v resnici služi ljudstvu. Najbolj aktivni so seveda proti nacijonalizaciji vsake industrije in proti poobčinjenju cestnih železnic, vodovodnih naprav in mestnih plinarn ali elektrarn.

To je razumljivo. Ako se industrija nacijonalizira, ne prejemajo privatni bizniški interesi dobička, kajti profit, ki ga nosi nacijonalizirana industrija, gre v državno blagajno. Tako se godi privatnim interesom, ako se poobčinijo razne naprave v občini, ki služijo ljudskim potrebam. Dokler je cestna ali ulična železnica lastnina privatnih interesov, razdele privatni interesi vsako leto lepe dividende kot dobiček med sabo. Ako podjetje več ne nosi, se proglase bankrotnim, ga reorganizirajo, tako da prihajajo zopet mastne dividende.

Mesto Detroit je poobčinilo cestne železnice. To poobčinjenje je trn v peti privatnim interesom povsod, kjer se vrši propaganda za poobčinjenje uličnih železnic. Poobčinjenje cestnih železnic v Detroitu jih ne boli, ker mogoče izkazuje cestna železnica izgubo, odkar je lastnina občine. Ako bi se kaj takega zgodilo, bi bili privatni bizniški interesi še izredno veseli, kajti priobčili bi kar številke in bi rekli: "Ljudstvo poglej, kam prideš s poobčinjenjem železnic".

Občinske cestne železnice v Detroitu nimajo izgube. In to boli privatne cestnoželezniške interese drugje, kjer postoji nevarnost, da se ljudstvo v občini izreče za poobčinjenje cestne železnice.

"Detroit Free Press", list, kateremu so koristi privatnih cestnih železniških interesov bolj pri srcu kot ljudski interesi, je prinesel članek, ki so ga hitro ponatisnili listi v nekaterih drugih mestih, kateri zagovarjajo načelo, da je vedno tako bilo in da vedno tako ostane na svetu. Člankar seveda pravi, da je poobčinjenje detroitskih cestnih železnic popolna zmota. Uredniki, ki so ponatisnili ta članek, so dodali tudi svoje komentarje, da ljudstvo toliko hitreje prepričajo, da bo glasovalo v svoje škodo, ako nekega dne glasuje, da se ulične železnice v njegovi občini poobčinijo.

Detroitski župan ni molčal na te očitke. Ampak dnevniku "Free Press" je poslal izjavo, ki pokazuje, da je člankar sam napravil veliko zmoto, ko je pisal, da je poobčinjenje cestnih železnic popolna zmota.

Župan konstatira najprvo v svoji izjavi, da je članek neresničen v vsakem oziru in da podaja javnosti napačne fakte.

Na to povdarja, da so posebno neresnična izvajanja člankarja, v katerih pravi, da je bilo po šestmesečnem javnem obratovanju ljudstvo vprašano, da poseže v svoje žepe in vknjiži dolg za nedoločene miljone na svoje domove, da se tako krijejo županovi izdatki za obratovanje.

Prvič, pravi župan, nimamo cestnih železnic še šest mesecev, vsak mesec, odkar jih imamo, smo pa napravili dobiček.

Drugič, ljudstvo je bilo vprašano, da dovoli izdati obveznice za tako visoko vsoto, kot je potrebna, da se zgrade nove proge in ne za kritje tekočih obratnih stroškov.

Tretjič, služba ni najslabeja v zgodovini mesta — faktično je najbolja. Za to imamo priče, da lahko dokažemo.

Končno izjavlja župan, da je bil dnevnik "Free Press" vedno nazadnjaški list in nanj se ne more zanesti nihče, da govori resnico, kadar piše o mestni upravi.

Značilno je, da se šmokavzar ni prepričal, koliko časa so mestne železnice poobčinjene, ko je spisal svoj članek. Že to pokazuje površnost člankarja v polni luči.

Pa recimo, da se je res pri kakšni občinski upravi pojavila korupcija pri obratovanju poobčinjenih železnic. Kaj to pomeni? Ali mar znači, da je poobčinjenje bilo v škodo ljudstvu? Gotovo ne. Ampak korupcija pokazuje, da so nekateri občinski javni ali nastavljeni uradniki nepošteni in da zaslužijo, da pridejo na zatožno klop. Korupcije in grafta je v privatnih podjetnih toliko kot v javnih. In če se pojavi v privatnem podjetju korupcija, tedaj ne krijejo škode delničarji, ki jo je povzročil "graft, ampak troški se naložé ljudstvu. Vsaka korupcija, ki se pojavi v privatnem ali javnem podjetju, je opominjajoči glas, da je treba toliko preje spremeniti ves gospodarski sistem v dobro vsega ljudstva, da je skrajni čas, da se nadomesti tak gospodarski sistem, od katerega imajo dobiček le poedinci, z boljšim sistemom, v katerem ne bodo producirali zaradi privatnega profita, ampak produkcija se bo vršila za blagostanje vsega ljudstva. Boljši gospodarski sistem zboljšuje razmere, v katerih žive ljudje, a obenem ustvarja boljšo moralo.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Barberton, O. — Čast in slava Mohamedu. Dolgo gojene želje naših vernikov se bodo izpolnile. Dobili bomo malo leseno cerkvico in obenem bo proglašena božja pot. Vsi pobožni in bogaboječi, radujte se in poskakujte veselja, kajti grešna naselbina je rešena pogubljenja.

Pa naj še kdo reče, da v Barbertonu nismo napredni? Po drugih naselbinah rojaki izganjajo "božje namestnike", mi pa jim dajemo zaslombo. Ali kaj hočemo, od ljudi, ki pri belem dnevu ne vidijo, ni pričakovati drugega. Oni sami sebi pletejo bič, vedoč, da bodo znjim sami tepeni in je več kot potrebno, da istega tudi skusijo, drugače je to vse treba smatrati za čast in slavo božjo ter vedno izveličanje po smrti. Zakaj bi torej pobožne tercijalke in njih "kompanjoni" ne klanjali glav in hrbtišč ter krivili kolen pred vsegamogočnim "bogom".

Za nekaj pa jim vendar moramo dati kredit, kajti naši pobožnjaki niso samo "pobožni" temveč tudi "patrijotični" in v slednjem so na pravem mestu. Čemu bi častili tuje svetnike, če pa imamo v nebesih svojo domačo priprošnjico, sveto Johanco iz Vodic. Vzlic temu, da se je Johanca dobro razumela na 'kšeft', je gotovo odnesla tja gori kolikor toliko narodnega čuta in tedaj, ko bo stopila pred nebeške avtoritete z dekretom v roki, da so ji njeni rojaki na zemlji postavili svetišče, jih bo priporočila v posebno milost pri bogu Očetu. Radi tega je gotovo, da bo barbertonska naselbina imela pred bogom poseben privilegij in "pobožni" rojaki od tu bodo gotovo imeli prvi sedež v nebesih.

Kakor sem omenil, bodo naši verniki postavili malo leseno cerkvico in nameravajo, ako bo premala raztegniti jo, kakor so baje raztegovali Ribničanje svojo "šiško". Svetniki so tudi že določeni in sicer v velikem oltarju bo sveta Johanca iz Vodic, opremljena s potrebnim aparatom, da bo pri vsaki maši krvavela iz svojih svetih ran. Kot simbol bo stal poleg nje lepo rejen teliček. V stranskem oltarju na levi strani bo soha svete Uršule, pri kateri bo brezžični brzojavni aparat, njej nasproti v drugem oltarju pa se bo krivil sveti Janez pod težo brente na hrbtu. Svetniki bodo torej vsi novi in moderni, čeprav "hiša božja" ne bo moderna. Križevega pota jim ne bo treba nabavljati kajti cerkmoštrov, ki bi jim lahko rekel cerkvene miši, je dovolj veliko število za sestavo križevega pota. Razpostavili naj bi jih kot postaje in namazali s strdjo, da bi imele tercijalke večje veselje za poljubovanje. Kakšni in kako veliki bodo takozvani odpustki ob molitvi križevega pota pa še sedaj nimam poročila, ker to je gospodova tajnost. Kakorhitro izvem, bom poročal, ker je to velike važnosti, da javnost izve, kako velika milost se bo tu delila in česa vsega bodo deležni pobožni katoličani v naši romarski cerkvi svete Johance iz Vodic.

O, sveta Johanca, pri tvoji sveti krvi te prosimo, da izprosiš pri vsegamogočnem bogu milost, da bi sveti Duh čimprej razsvetlil um vseh na duhu bolnih siromakov.

Dragi čitatelji in čitateljice, čast naše naselbine je sedaj rešena. Imeli bomo majhno leseno hišico božjo, kajti drugega izhoda ni bilo. Naselbina bi bila drugače v celoti pogubljena, kajti tukajšnji pobožnjaki morajo imeti grozno veliko grehov, sicer bi se ne bali tako zelo pekla in peklenščkov.

Vsi tisti, ki bodo darovali za cerkev, bodo izredno srečni ljudje, kajti v tistem trenutku, ko posežejo v žep in izročijo določen "bakšiš" gospodu številka 3, jim bodo odpuščeni vsi grehi, duša očiščena vseh madežev, v nebesih bodo zagotovljeni sedeži, ki pa imajo, kakor pravijo gospod, različne cene. Kakoršen je "bakšiš", tak je sedež. Žepi bodo pri tem seveda olajšani, a kaj to, saj žepi so posvetna reč.

Verni barbertonski Slovenci, ne dajte se osmešiti drug pred drugim. Ako plača Kocinov Tone za sedež v nebesih $100, naj da Čapudrov Jože $200. Edino na ta način bo mogoče pokupiti vse boljše sedeže v nebesih in cerkvica se bo tudi lahko povečala.

Sedaj pa nastane vprašanje, kaj bo z nami brezverci, ki ne damo nič za tako podjetje. Odgovor je kratek: vsak rojak in rojakinja, ki ne veruje v verski humbug ter zanj ne da niti centa, je zapisana hudiču, kakor so rekli gospod št. 3. Prav gotovo, da vsak, ki ima količkaj treznega prevdarka, ne bo dal za tako komedijanstvo niti centa. Čemu tudi, saj je še dovolj ljudi z mreno na očeh. Za bič naj plačuje tisti, ki ga ljubi ter želi, da ga bič tepe. Za take ljudi ni pomoči. Oni verujejo, da imajo gospod blagoslovljeno roko, so od boga postavljeni in imajo moč odpuščati grehe, prodajati sedeže v nebesih itd.

Verski fanatizem je ostuden in pomilovanja vredni so ljudje, ki se ga ne morejo otresti. To se seveda tiče le tistih, ki jim mati narava ni bila toliko naklonjena, da bi jim odprla oči vsaj za toliko, da bi videli ped pred nosom. Sličnih ljudi pa je danes že bore malo, največ je takih, ki jih v tej naselbini nazivljajo "pipci". Ko bo s teboj govoril, je največji naprednjak, preklinjal in zabavljal bo čez vse farje, da se človeku studi, ko ga posluša. Take "napredne" može imamo v naši naselbini, ki pa so v resnici največji klečeplazci.

Ko pride s človekom skupaj, se mu skuša prikupiti in dobrika se kot pritepeno ščene, pri tem pa misli vse kaj drugega. Taki ljudje niso odkritosrčni, bojijo se resnice in sovražijo jo, njih ideal in princip sta neresnica, ki ju smatrajo za versko čednost. Poglej mu naravnost v oči, umaknil se bo in pogled povesil kot pravcati hudodelec. Vsekakor bodo napredni rojaki sedaj imeli lepo priliko seznaniti se, oziroma spoznati take ljudi. Jaz jih poznam že zdavnaj. Mogoče je, da se bojijo pekla, saj gospod so se izjavili, da za hinavce ni mesta v nebesih temveč doli v peklu pripravljalo mesto za nje, tako kakor za neverneže, ki ne dajo nobenega "bakšiša" za "hišo božjo".

Tako strašilo od strani gospoda je seveda navaden "bavbav", kajti gospod imajo toliko pojma o peklu in nebesih kot dolgouhec zna na boben. To je, kar se tiče življenja po smrti, kar pa se tiče življenja na zemlji, imajo gospod itak nebesa. Delavec pa je vsaki dan, kadar je v tovarni ali drugod pri delu, v peklu. Ako bi eksistiral pekel na onem svetu, je gotovo, da bi Belcebub predvsem pobral debele fajmoštre, kajti oni se dajo dosti bolje mrevariti kakor pa suhi delavci. Pri tem moram pripomniti, da jaz sam ne spadam med suho robo. To omenim radi tega, ker me je nek humorist krstil z imenom fajmošter št. 4. Kadar torej odidejo gospod št. 3. in jo morda primaha drugi, bo dobil št. 5, kajti št. 4 je patentirani in je sedaj ne dam za nobeno "božjo milost."

Želim novemu "nebeškemu" podjetju mnogo uspeha, gospodu pa veliko bisago. — **Martin Železnikar.**

DROBIŽ.

Nemški parnik "Oberschlesien" je dospel v pristanišče Houston Texas. Prohibicijonitski agentje so stopili na ladijo, ga preiskali in zaplenili 268 steklenic opojne pijače.

V Tokiju na Japonskem so pričele krožiti novice, da je zopet vojska v Vladivostoku, ki so jo izzvali protisovjetski voditelji. Propagando širijo, da mora biti general Dieterichs nekronani kralj Mandžurije.

Piratje v Hamburgu. Morski roparji, ki že dolgo časa vznemirjajo ladije v pristanišču Hamburga, so napadli mornarje škune "Bertha". Zvezali so jih in hoteli pobegniti z ropom, a je pravočasno dospela policija, jih polovila in odgnala v zapore.

Na vseh cestnih vogalih v Varšavi so nabili letake, da morajo biti gostilne na dan volitev zaprte in nikdo ne sme piti opojnih pijač. Volitve se vršijo dne 5. novembra.

Na Irskem se svita.

Te dni je prišlo poročilo iz Dublina, da so irski republičani odgovorili na pastirski list kardinala Logueja, da cerkev, ako hoče biti pravična v sedanjem boju na Irskem, mora biti nevtralna. Odgovor je bil objavljen v brošuri, katero je spisal — kakor poročajo — katoliški duhovnik, kateri podpira revolucijo republičanov.

Kardinal Logue je pred par tedni izdal pastirski list, v katerem je ostro obsodil republičansko revolto proti "svobodni državi" in izjavil, da pobivanje vojakov irske narodne armade je "umor pred Bogom"; republičane je nazval roparje in morilce in pozval vse tiste duhovne, ki so na strani republičanov, da se takoj odstranijo in delajo pokoro, ako močejo izgubiti službe v cerkvi.

"Vaša dolžnost je, da ne podpirate kardinala in nadškofe", se glasi apel na duhovnike. "Kot Irci in navadni duhovniki lahko izrazite vaše mnenje, ali kot služabniki cerkve ne morete vi niti škofje obsojati nobene stranke in nimate oblasti, da bi se postavljali v službo vlade. Ne obtožujte irske republičanske armade umorov in ropanja! Kako morejo škofje pomagati psovati republičane in ostati dosledni? Ali se že pozabili, da ste na ravno tak način obsojali Mulcaheya in McKeona, ko sta vodila republičanske čete leta 1920? Takrat ste rekli, da sta ta dva moža voditelja morilcev in roparjev, a danes priznavate, da nista bila in ju podpirate.

Skrajni čas je, da Irci povemo cerkvi: Do tu segajo tvoje pravice in oblast, a ne dalje. Kako resnična je tožba, da smo ljudstvo pod duhovniško peto! Resnica je tudi, da cerkev na Irskem zlorablja pobožnost in slepo udanost ljudstva in zahteva nekaj, česar ne bi smela.

Ako prestopite v republičanski tabor, boste šikanirani in suspendirani. Rajši stradam za Irsko in blagoslavljam republičanske vojake v hribih, kakor da bi hlapčeval izdajalski vladi."

To dokazuje, da se je pričelo svitati tudi na Irskem.

Za naše farmarje.

Imenitno domače umetno gnojilo ki ga ni treba kupovati.

Navzlic brezštevilnim spisom in mnogih knjig, ki so izšle med Slovenci o umetnih gnojilih, so naši kmetovalci še vedno slabo poučeni o umetnih gnojilih. Večina misli, da so umetna gnojila le tista, ki se morajo kupiti. To domnevanje je napačno.

"Dober" hlevski gnoj v zvezi z umnim obdelovanjem zemlje je bil, je in ostane najboljši, ker ima v sebi vse potrebne rastlinske hranilne snovi.

Hlevski gnoj pa ni dober, odnosno je za nekatera zemljišča pomanjkljiv, ker nima v sebi dovolj neobhodno potrebnih hranilnih snovi in ker že od narave na fosforovi kislini in kaliju revna zemljišča teh hranilnih snovi nimajo dovolj v sebi. To napako mora umen kmetovalec popraviti z umetnimi gnojili.

Hlevski gnoj ima v sebi vse hranilne snovi, četudi včasih nekaterih premalo, dočim ima umetno gnojilo v sebi le eno, dve ali tri rastlinske hranilne snovi. V tem tiči razlika med hlevskim in umetnim gnojem in umetni gnoj ostane umetni, če ga kupimo, doma pridelamo ali kjerkoli dobimo.

Ta spis je namenjen imenitnemu, doma pridelanemu gnoju, ki ga naši kmetovalci veliko premalo cenijo in ž njim potratno ravnajo. Mislim na pepel od lesa.

Pepel od lesa ima v sebi razmeroma veliko najvažnejših in najdražjih rastlinskih hranilnih snovi t. j. fosforove kisline in kalija, poleg nekaterih drugih manjvažnih. Pepel od mehkega lesa je manj vreden nego od trdega. Večinoma kurimo s trdim (bukovim in hrastovim) lesom.

Povprečno je v 100 funtih našega pepela slabega 1 in pol funta v vodi raztopne fosforove kisline in 4 funte kalija. To je že lepa vsota, ki nas sili ves doma pridelani pepel skrbno zbirati in ga kot umetno gnojilo na pravem mestu porabiti, kot poboljšek gnojenja s hlevskim gnojem. Rastlinske hranilne snovi v pepelu brzo učinkujejo, zato ž njim štupamo pomladi ozimnino, gnojimo ž njim ob setvi jarino, izborno prija krompirju in zlasti strnišču sploh. Pepel od lesa kot umetno gnojilo sploh dobro prija vsem kmetijskim rastlinam, v vinogradu pa trtam ž njim pomladi prav posebno hitro pomagamo.

Meteoriti.

Prihodnji torek bomo spet volili. Gotovo število delavcev pojde na volišče z odločnim sklepom, drugi žal, še nimajo te odločnosti. Veliko jih je, ki se bodo še med potjo vpraševali, v čem so se demokratje poboljšali v zadnjih štirih letih in če Palmer še živi.

V splošnem izpadejo volitve kot običajno: kapitalisti bodo imeli kongres in državne zbornice, delavci pa kislo limono. Kar kdo hoče, to ima — v demokraciji.

• • •

Republikanci in demokratje v New Yorku so letos razočarani. Velike korporacije niso dale običajnih stotisočakov v volilni sklad. Korporacije si mislijo: čemu bi dajale tisočake, ko nam pa je vseeno, če so izvoljeni republikanci ali demokratje; oboji so naši.

• • •

Italija je zdaj črna. Vse je črno v Italiji od kolovodje Mussolinija do zadnjega fašističnega smrkolina, od kralja do zadnjega nazadnjaka; vsi so oblekli črne srajce — anarhistično barvo.

Kam mahne moč orožja, tam mahne vse, kar noče biti pomandrano. Ako bi bili mesto fašistov zmagali komunisti, bi kralj oblekel rdečo srajco, če bi imel količkaj upanja, da ostane na prestolu.

Well, pa naj bo še to v Italiji, deželi polente, Cezarjev, papežev, potresov, vulkanov, vročih temperamentov, mafije, Madon in d' Annunzijev!

Morda je bilo potrebno. Fašisti so obljubili slepi masi veliko Italijo in dosti kruha. Kje pa vzamejo oboje?

• • •

Italijanski fašisti nosijo črne srajce, ameriški fašisti (kukluksi)pa bele. Kakšne pa imajo jugoslovanski fašisti?

• • •

Zdaj bi bilo dobro, da še jugoslovanski fašisti zavladajo v Jugoslaviji in potem se naj udarijo z italijanskimi. Ne drugi, samo fašisti obeh "demokracij" se naj pograbijo in "poveličajo domovino" na obeh straneh.

• • •

Republikanska in demokratska stranka trdita, da zastopata interese kapitalistov in delavcev.

Kapitalisti vedo, da republikanci in demokratje zastopajo njih interese. Delavci ne vedo. Delavci si lahko samo mislijo. Pametni delavci vedo, da republikanci in demokratje ne zastopajo njih interesov.

• • •

"Full dinner pail", ki ga obetajo republikanci delavcem, je še poln — sodnijskih prepovedi, podaljšanih delavnikov in utrganih mezd.

V južnih državah, v katerih vladajo slavni demokratje že sto let, je "dinner pail" tudi poln enakih "dobrot".

Dober tek onim, ki so še pri volji jesti iz takih "pailev"!

• • •

Spijmo brez skrbi, bratje! Povodenj, ki je uničila Kursko, ne doseže Amerike.

• • •

Pater Kazimir je v velikih stiskah. Kako rad bi zapel slavo fašistom v Italiji, ako ne bi bilo neodrešene Jugoslavije!

Toda patre lahko naredi kompromis in zapoje takole:

Fašisti v Italiji
veliki junaki!
Fašisti v Liburniji
velike so svinje!

• • •

Hvalebogu, spet se bo vršila mirovna konferenca. Dolgo že ni bilo nobene. In kako so plodonosni taki športi!

K. T. B.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Virden, Ill. — Zakon za dobavo državljanskih pravic določa, da mora inozemec bivati v Ameriki pet let in imeti prvi papir najmanj dve leti, ako hoče, da postane državljan. Zadnjih pet let mora prosilec bivati v državi, kjer prosi za državljanstvo, ali pa mora dobiti iz držav kjer je bival zadnjih pet let z dvema pričama razpisečene izjave o resničnosti bivanja v dotični državi. Pozdrav!

Barberton, O. — Uredništvo ne more dati naslova, ako ni to dovoljeno od strani dopisovalke. — Pozdrav!

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press).

Svitanje med železničarji. Iz Seattla poročajo, da so člani krajevne organizacije železniških delavcev na progah z veseljem prejeli novico, da je E. F. Grable izgubil predsedništvo na zadnji konvenciji v Detroitu. Člani seattlske organizacije so navdušeni za industrijsko formo unije, v kateri ne bodo mogoče razmere, da bi posamezne unije ostale na delu, kadar se večina izreče za stavko.

Zmaga tekstilnih delavcev v Mehiki. Stavka 15,000 tekstilnih delavcev v tovarnah San Ildefonso, ki je trajala osem dni, je končana. Lastniki so se podali in zvišali mezde vsem delavcem za 15 odstotkov kakor so zahtevali stavkarji. S tem je odvrnjena generalna stavka Splošne delavske zveze (rdeče unije), katera je bila pripravljena pozvati v boj vse delavske zveze v svojih vrstah, ako bi bili tekstilci še nekaj časa na štrajku.

Razne vesti.

STAVKUJOČI DELAVEC HLADNOKRVNO USTRELJEN.

Čakal je na voz ulične železnice, ko ga je profesijonalni stavkokaz ustrelil.

St. Louis, Mo. — Navada mogočnih korporacij, po kateri importirajo profesijonalne stavkokaze in pobojnike, da zlomijo stavke, je zahtevala zopet eno človeško življenje. Umorjen je bil Chester L. Delgman, železniški stavkar, ko je čakal na voz ulične železnice v North St. Louisu.

Policija je aretirala neko osebo, o kateri pa še ni razkrila imena, ker je osumljena umora. O osumljencu govore, da je profesijonalni stavkokaz. Aretirali so ga, ker je hotel odpotovati v Horton, Kans., in ker je njegovo večmesečno bivanje v St. Louisu izzvalo sum.

Delgman je bil zelo delaven v stavki. Aretiran je bil trikrat, ko je prišlo do spopadov s stavkokazi. Pri vseh obravnavah je bilo opaziti, da se je šlo za to, da "dobe" Delgmana, kajti niti pri eni obravnavi ni bil Delgman spoznan krivim, da je izvršil kakšno kaznjivo dejanje.

Ko ga je morilec ustrelil v prsi, so ga prepeljali v bolnišnico in živel je toliko časa, da je lahko podal izjavo, kako je bil umor izvršen. Stal je pred hišo 5403 N. Broadway in čakal na voz ulične železnice, ko sta se mu pridružila dva neznanca. Eden je takoj potegnil samokres in ga je ustrelil nad srcem. Po umoru sta zločinca zbežala.

Dvanajst ur kasneje je bil obstreljen stavkar Thos. Margarita. Strel je bil nanj oddan, ko je šel po stranski ulici proti svojemu domu. Margarita je izpovedal na policiji, da je neznanec streljal nanj, ne da bi ga bil on provociral. Bil je stavkokaz, ki stavkokazi na missoursko-pacifični železnici. Policija nima še napadalca.

POTEPUŠKEGA ŽIVLJENJA BO ZDAJ KONEC.

Chicago, Ill. — Revni potepuhi niso tako srečni kot bogati. Revne potepuhe navsezadnje prime leroka pravice, medtem ko bogati postopači še nadalje zapravljajo zlati čas z lenarenjem in potepanjem. O tem se je prepričal tudi Hariem Peck z njegovo prijateljico Helen Victoria Foster vred.

Peck je beračil na velikih cestnih križiščih. Oblečen je bil v vojaško uniformo. Listek na prsih je pa z debelimi črkami pripovedoval, da je gluhonem. Bil je podoba, ki je znala mimoidočim izvabiti solze iz oči, iz žepa pa petice in desetice.

Nekega dne so ga aretirali.

Komaj so ga imeli na policijski postaji, je prihitela tje Helen Victoria Foster in je vprašala z milim glasom, ki seže še celo policaju do srca:

"Moj soprog. Ali ste ga videli? Izgubil se je. Bil je vojak, gluhonem je, žrtev vojnih strahot. Poizkušali smo se preživeti z deset dolarji, ki jih prejema od vlade na mesec. Tako priden je in tako milo je ravnal z menoj."

In Helena Foster je pričela milo, zelo milo plakati. Policijski saržent je pričel gledati skozi okno, kajti njegove ustne so se pričele tresti, kakor da se mu nabirajo v jok.

Helena je s svojimi očmi milo pogledala saržemta, v katerih so se lesketale solze kot biseri. Apelirala je na saržemta, da naj jo spremi doli do njenega soproga, katerega tako neizrečno ljubi. In ko so prignali Pecka iz zapora, tedaj je mala krasotica se oklenila okoli ratu in pričela je milo plakati, kajti Peck je bil gluhonem, za to je samo stokal.

Pričel je krožiti klobuk in vanj je pričel padati drobiž. Policaji, časnikarski poročevalci, obiskovalci, vsi so prispevali.

Nekaj dni kasneje je bil Peck zopet aretiran. Saržemta Brandt in Connerton sta pisala njemu razna naznanila, da ju čita. Ali Peck je stal kot soha iz marmorja. Naenkrat je pa saržent Brandt rekel: "Ti veliki postopač, ti nisi gluh."

"V pekel, seveda da nisem," je odgovoril gluhonemi Peck.

In Peck je moral prihodnji dan seveda pred sodnika. Konec je bilo lepega potepuškega življenja.

TRMOGLAVA DRUŽBA JE NAPRAVILA MIR Z ŽELEZNIČARJI.

St. Louis, Mo. — St. Louis Terminal Railroad kompanija se je pobotala s svojimi uslužbenci, ki so stavkali skozi štiri mesece. Stavkalo je sedem sto delavcev in vrste so ostale ves čas cele. O novi pogodbi so uslužbenci glasovali točka za točko in jo sprejeli v celoti. Pogodba sloni na ravno tisti podlagi kot na drugih železnicah, na katerih so se železniški delavci vrnili nazaj na delo.

Poteškoče je delalo vprašanje starostnih pravic. Ob tej priliki je M. Hawkins, tajnik njih lokalne organizacije, rekel, da vprašanje starostnih pravic veliko ne šteje, ker ne bo ostalo veliko stavkokazev na delu. Kakor hitro se delavci vrnejo na delo, bo večina stavkokazev pronašla, da ne piha zanje ugoden veter in bodo pustili delo ob prvi priliki. Fakti govore, da jih je mnogo že pustilo delo, ko so slišali, da se stavkujoči delavci vrnejo na delo in da je podpisana pogodba.

Ta kompanija je pred kratkem naznanila, da izplača nagrado stavkokazem z belimi ovratniki, ki so pustili svoje delo v pisarnah družbe in so šli stavkokazit. Družba je izjavila, da jim plača po deset dolarjev na dan in da izplačilo nagrade znaša $125,000.

Neki vodja stavkujočih železniških delavcev je pa rekel: "Častno je za železniške stavkarje, da so se držali skozi štiri mesece in se borili v tem času proti vsem neprilikam in poteškočam. Ostali so zvesti svojemu principu in zmagali. Stavkokazi z belimi ovratniki, od katerih so bili nekateri še pred kratkem člani svojih organizacij, so prejeli nagrado, ki znaša po sto dolarjev. Ali nagrada je znamenje, da so izvršili izdajstvo in predstavlja trideset srebrnjakov, ki jih je prejel Judež Iškarijot. Ali Judež, izdajalec, se je obesil, ko je spoznal, da je pomagal izročiti Nazarenca farizejem in drugi golazni, da so ga pribili na križ. Ti stavkokazi z belimi ovratniki imajo manj časti kot Judež."

"DOVOLITE MI ŠE OTROKE VZETI S SABO V JEČO".

Minneapolis, Minn. — Martin Trimucha je vdovec in ima štiri otroke. Sodnik Page Martin ga je obsodil na jetniško kazen, ker je prelomil prohibicijonisko postavo. Otroci so stari od sedem do štirinajst let.

"Jaz sem vdovec," je rekel sodniku, "in ne morem skrbeti zanje, ako sem v ječi. Zaradi tega bi rad izvedel, ako mi dovolite, da gredo z menoj v ječo."

"To se ne more zgoditi," je odgovoril sodnik. "Otrok ne morem poslati v ječo, ako so tudi z očetom."

Dali so mu en dan odloga, da preskrbi otroke. Plačati ima petdeset dolarjev denarne globe in sedeti šestdeset dni v okrajni ječi.

ISADORA NE SME PLESATI V CHATTANOOGI.

Chattanooga, Tex. — Isadora Duncan, ki je bila v Rusiji in radi katere je časopisje dvignilo precej prahu, da simpatizira z boljševiki in da ni dosti oblečena na odru, ne bo plesala v Chattanoogi. Tukajšnji glasbeni klub, ki je aranžiral njen ples za 13. novembra, jo je obvestil, da s plesom ne bo nič.

KAKO VISOKA JE MEZDA POLJSKEGA DELAVCA?

Washington, D. C. — Povprečna mesečna mezda poljskega delavca je znašala 1. oktobra $28.97 s hrano in stanovanjem. Tako naznanja poljedelski department. V letu 1921 je znašala povprečna mesečna mezda $30.14. Povprečna mezda za delavce, ki niso imeli hrane in stanovanja, je pa znašala v letu 1922 $41.58, v prejšnjem letu pa $43.32.

Kjer so delavci prejemali hrano in stanovanje, so povprečno zaslužili letos po $1.57 na dan, v prejšnjem letu pa $1.69. Brez hrane in stanovanja so poljski delavci v letu 1922 prejemali na dan $2.08, v prejšnjem letu pa $2.18.

Poljedelski department je zbral podatke iz 1,300 okrajev. 36 odstotkov je poročalo, da je bilo več delavcev kot dela, 33 odstotkov je poročalo, da so delavci primanjkovali, 31 odstotkov je pa poročalo, da delavci niso primanjkovali, pa tudi preveč jih ni bilo.

ALLENU NE GRE DOBRO NA SHODIH.

Winfield, Kans. — Allen je govoril pred sedem sto takozvanimi "najboljšimi" meščani. Dokler je razlagal svojo znano teorijo o kansaškem industrijskem sodišču, je šlo vse gladko. Poslušalci so sledili njegovemu govoru. Ko je pa Allen izjavil, ako bi postala postava in bi on imel moč, tedaj bi izgnal vse kukluksе iz države, je pa vstalo dve sto poslušalcev in zapustilo dvorano.

Allen kot navihan politčar je takoj spoznal, da je ustrelil kozla. Ko je govoril v Great Bendu, ni več rekel, da bi spodil iz države kukluksovcev, ako bi imel moč kaj takega storiti, ampak je svaril kukluksе in katoličane pred verskim fanatizmom in se bahal, da je prosto zidar, ki je dosegel 32 razred. Poleg je še povedal, da ni katolik, ampak je metodist.

To je Allenov program!

ČLOVEŠKA VZGOJA.

Chicago, Ill. — Policija je rešila iz kleti 19-letno Mary Devilna, napol sestradanega češkega dekleta, ki je pod mero za njeno starost. V tej kleti je preživela dve leti kot jetnica in njeno telo je pokrito z znamenji, ki govore, da so jo pretepali. V klet jo je zaprla mati.

Ko so dekleta pripeljali na svitlo iz zatohle kleti, ni mogla skoraj govoriti. Bila je skoraj sama kost in koža, njeni lasje so pa segali do kolen.

Policija je aretirala njeno mater zaradi nečloveškega ravnanja z otrokom.

RAZPRODAJA NA KORIST REVNIM DIJAKOM.

Chicago, Ill. — Od 15. do 18. novembra se vrši razprodaja darovanih predmetov na štev. 5437 Lake Forest Ave., ki so bili darovani, da se z izkupičkom zanje podpirajo revni dijaki na čikaški univerzi. Darila sprejemajo članice odbora, ki vodi vsako leto to razprodajo.

SNEG NA ZAPADU.

Cheyenne, Wyo. — V Landerju je pričel padati sneg. Padlo ga je štirinajst palcev; snežiti še ni nehalo.

MORJE JE POŽRLO LADIJE.

San Salvador. — V silnem viharju, ki je divjal ob pacifični obali, se je pogreznilo več ladij.

General Murguia ustreljen.

El Paso, 2. nov. — Sem je prišla vest, da je bil general Francisco Murguia, vodja protivladnih vstašev, ustreljen včeraj zjutraj. Murguia je bil ujet v torek zvečer v Tepehuanosu, Durango. Ko je videl, da je vse izgubljeno, je bežal v bližnjo cerkev in se skril za oltarjem. Župnik je protestiral, ko so vojaki prišli v cerkev, toda opravil ni nič.

Murguia je bil pristaš pokojnega Carranze. Dolgo časa je bil v Združenih državah in neštetokrat so listi poročali, da organizira revolucijo proti Obregonu. Pred kratkim časom se je vtihotapil čez mejo v Mehiko na čelu 800 mož in pred tremi tedni je bila njegova četa popolnoma uničena v boju z zveznim vojaštvom v državi Durango. Potem se je skrival, dokler ni prišel njegov konec.

ENO ALI DRUGO, TODA OBSOJANJA JE VREDNO OBOJE!

New York, N. Y. — "Ali je železniški delavski odbor v pravem in železniške družbe ne morejo plačati življenske mezde, kar pokazuje, da je ves privatni ravnateljski sistem zaradi profita obsojen, da ne more preskrbeti svojim delavcem saj minimalnih zdravih in udobnih razmer, ali je pa železniški delavski odbor v zmoti, kar pokazuje, da je sedanji privatni ravnateljski sistem na železnicah obsojen, da noče svojih delavcev, od katerih je odvisen, podpirati tako, da žive saj v minimalno zdravih in udobnih razmerah," se glasi izjava, ki jo je podala Liga za industrijalno demokracijo.

Liga nadaljuje v svoji izjavi, da se zdi, da je profitni sistem v velikih industrijah bankrotiral.

OBTOŽBA JUSTIČNEGA TAJNIKA JE V — ROKAH JUSTIČNEGA TAJNIKA.

New York, N. Y. — (Federated Press.) — Odbor oseminštiridesetih je poslal predsedniku Hardingu pismo z zahtevo, da naj takoj suspendira justičnega tajnika Daughertyja od službe. Čez teden dni je bil odbor obveščen, da je Harding izročil pismo justičnemu tajniku Daughertyju. Odbor je takoj pisal protestno pismo predsedniku, zahtevajoč pojasnila, zakaj je dal stvar, ki je spadala njemu, v roke obtoženi stranki.

V KAKŠNEM STANJU SE NAHAJAJO ŽELEZNIŠKE LOKOMOTIVE!

Houston, Tex. — Strojevodja W. J. Crawford je bil na mestu ubit, kurjač O. H. Oberall je pa zadobil težke poškodbe, ko je eksplodiral parni kotel lokomotive, ki je vlekla tovorni vlak.

TRIJE STAVKARJI KAZNOVANI.

St. Louis, Mo. — Mestni sodnik Mix je obsodil tri železniške stavkarje na denarno globo po pet dolarjev, ker so kleli železniške stražnike, ki čuvajo stavkokaze.

Gorka klima na Severnem tečaju.

Washington, D. C. — Ameriški konzul Ifft v Bergenu na Norveškem poroča trgovinskemu departmentu o čudnem klimatičnem pojavu na Severnem tečaju. Ledeno morje postaja gorko, ledniki izginjajo in morski psi, katerim je voda pretopla, se selijo drugam. Raziskovalci, ki obiskujejo arktične kraje, se vračajo s poročili, da je nastala radikalna izprememba v temperaturi. V krajih do 81 st. širine ni skoro nič več ledu. Velike mase ledu so se stajale in pokazala se je zemlja s skalovjem. Mnogi znani ledeniki so popolnoma izginili.

Liberalci zmagali na Kubi.

Havana, 2. nov. — Liberalci so zmagali skoro na celi črti pri včerajšnjih kongresnih, provinčnih in občinskih volitvah na Kubi. Izvolili so governorje v vseh šestih provincah otoka, župana v Havani in večino poslancev v nižji zbornici. Sedanja vlada konservativcev je ostala v manjšini.

Karlovo truplo bi radi dobili v Avstrijo.

Dunaj, 2. nov. — Avstrijski monarhisti in duhovniki iz 250 župnij so poslali prošnjo ligi narodov, da naj porabi svoj vpliv za prenos ostankov Karla Habsburškega, zadnjega avstrijskega cesarja, iz Funchala na otoku Madeiri na Dunaj, kjer bodo položeni v kapucinsko cerkev zraven ostankov Marije Terezije, Franca Jožefa in drugih članov habsburške rodbine.

Veliko mrtvih na Sedmograškem.

Dunaj, 2. nov. — Na stotine rudarjev je mrtvih vsled razstrelbe v rudniku Dupeny, ki se je pripetila v torek. Dupeny je na Sedmograškem pod rumunsko vlado.

POZOR!!!

Bratje in sestre tajniki, nedvomno je marsikateremu naročniku potekla naročnina za list Prosveta in bi jo še plačal ako bi ga obiskali in nato opomnili. Gotovo je še marsikateri rojak v vaši naselbini, ki bi si naročil list Prosveto, ako bi ga k temu nagovorili, ker je list vaša lastnina zatorej nadejamo, da bodete storili kolikor največ mogoče, da se list razširi med rojaki širom Združenih držav.

FILIP GODINA, upravitelj.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 52, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blaz Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Tarčelj, Box 161, Lawrence, Pa., John Gorick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blaz Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Av., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 256, Moon Run, Pa. John Groselj, 14621 Pepper Ave., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad. Max Marc, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad. Miko Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaitz, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5600 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 5606 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Jožko Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Jos. Skuk, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6202 St. Clair Av., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenca z gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

FAŠISTOVSTVO JE "BELI BOLJŠEVIZEM."

(Nadaljevanje s prve strani.)

lini, Tangredi in drugi radikalni magnatje (odpadniki), akademično prilično izobraženi ljudje, ki so prišli v delavsko gibanje z namenom, da se povspnejo na račun delavstva kviško, a so postali odpadniki, ko so spoznali, da ne gre tako hitro, kot so sanjali, so spoznali, da je prišla zanje ugodna prilika, da se lahko dvignejo na ščit, ako se poslužijo nasilja v interesu reakcije in proti delavstvu. In tako so postali naenkrat prominentni ljudje kot voditelji neke vrste kukluksovstva, ki pozdravlja kralja, zažiga lastnino delavstva in izjavlja, da anektira grški, francoski in britski teritorij in mori ljudi, ki so mu na potu.

Vsi so v zmoti, ki mislijo, da se je italijanska vlada bala fašistov zadnji dve leti. V njih vrstah mrgoli sinov generalov, policijskih načelnikov, grofov, bogatih zemljiščnih veleposestnikov in drugih bogatinov in veliko šovinističnih fanatikov, katere mikajo zlate obljube, da se staro rimsko cesarstvo obnovi. Ako je njih program v tujezemskih zadevah skrajno smešen, tedaj so njih napadi na delavce izvabili splošno odobravanje pri vseh nazadnjakih.

Branjevci in mali trgovci so se veselili iz srca, ko so videli fašiste napadati delavske zadruge in požigati njih imetek. Prispevali so radodarno v aklad fašistov, kajti uničevali so njih konkurente, pa naj so bile te delavske zadruge socialistične ali krščansko socialne.

Posledica tega fašističnega divjanja je, da se socialisti in krščanski socialci združujejo k skupni obrambi. Mussolini se je naučil, odkar je izdal delavstvo, pozdravljati kralja in cesarstvo, ampak pozdravljati ne more obenem kralja in papeža. In najbrž bosta pri prihodnjih volitvah oddani dve tretjini glasov za kandidate radikalcev in krščanskih socialcev.

Vsaki dan je manj kruha za italijansko ljudstvo. Lira je padla zelo nizko, menda ni bila še nikdar tako nizko, kajti zdaj stane samo tri cente in pol. Mussolini se mora zdaj poslužiti moči, ki jo ima, da prehrani ljudstvo in da vpostavi za liro prejšnjo vrednost, če ne, pa njegov vstop v ministrstvo pomeni, da je pričel pogreb vsega fašistovskega gibanja.

PISMA NA POŠTI

v Chicagu imajo sledeči rojaki: Lubich Ivan, št. 4549, Nisich Joe, št. 954, Zadrovic Georg, št. 991 in Jukic Barica, št. 936. Pisma dobite na glavni pošti pri Lobby z Adams ceste. Poleg številke je tudi treba povedati kraj, odkod pismo pričakujete.

POTREBUJEMO 50 DRVARJEV
za delati drva. Plača po $2.00 od sežnja (klaftre). Za pojasnila obrnite se na John Marcelon, Box 42, Marenisco, Mich., ali pa na: Charcoal Iron Company of America, MARENISCO, MICH.
(Adv.)

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH
Hude Bolečine
revmatične hitro olajšate, če rabite
SEVERA'S GOTHARDOL
Zanesljivi liniment
Istotako vporaben je za izvinjenja, otekline, za otrpnelost, in okorelost bolnih mišic ter udov.
Cena 30 in 60 centov.
Vprašajte v lekarnah.
W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Priseljevanje iz starega kraja v Ameriko je bilo 1. julija t. l. odprto.
Pišite meni, da Vam naredim pravilne in dobre prošnje.
Če oseba ne pride povrnem denar.
Ne odlašajte da ne bo kvota zopet izčrpana.
MATIJA SKENDER,
JAVNI NOTAR
za Ameriko in stari kraj.
5227 Butler Street,
PITTSBURGH, PA.

Za kuhanje piva doma
imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši. Dobiš je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.
Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.
Grocerijam, slaščičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:
FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Kadar mislite na stari kraj, mislite na
slovensko banko
ZAKRAJŠEK & ČESARK
70—9th Ave., New York City.
Ona pošilja denar v stari kraj potom lastnih direktnih zvez s pošto in zanesljivimi bankami,
prodaja parobrodne listke za vse važne prekmorske linije za potovanje v stari kraj in od tam sem,
izdeluje izjave za dobavo oseb iz starega kraja in druge notarske listine.
Za nadaljna pojasnila se obrnite na zgoraj navedeni naslov.
Postrežba točna in solidna.

BABICA.

Obrazi iz življenja na kmetih.

Spisala češki
BOŽENA NEMCOVA.

Poslovenil
FRANCE CEGNAR.

(Dalje.)

"Mislite si, da me je Bog zapustil, da sem izgubljena na vse veke, da mi ni pomoči."

"Morebiti ima vročnico, da tako blede?" mislila si je kuma in ji položila roko na čelo, pa čelo je bilo mrzlo in tudi roke so bile mrzle, le oči so ji grozno gorele in strmele na ruto, katero je z obema rokama pred seboj držala.

"Čujte, kuma," začela je tiho, "ali nikomur nič ne povejte, vse vam povem. Ta dva dni ga nisem videla, saj veste, koga menim — ali danes, danes mi je od ranega jutra v ušesih zvenelo: Idi po deteljo, idi po deteljo! kakor bi mi kdo šepetal. Vedela sem, da je to kaka skušnjava, ker on tam zelo rad biva, sedi pod drevesom blizu polja, na brdu; in vendar mi ni dalo miru, da sem vzela rjuho in koso. Na poti mi je prišlo na misel, da sem sama sebi zlodejnica, ali v ušesih mi je vedno šepetalo: Le idi, idi po detelje, kdo ve, ali bode tam, kaj bi se bala, za teboj pride Tomaž. Tako me je gnalo na polje. Ozrla sem se pod drevo, nikogar ni bilo tam. No, ker ga tam ni, pa je že dobljeno, mislila sem si, vzela koso in hotela kositi. Zdaj mi je na misel prišlo, da bi skusila svojo srečo, hotela sem poiskati štiriperesno deteljico in mislila: Ako je najdeš srečna boš z Antonom! Iščem, iščem, čudo, da nisem na detelji oči pustila, pa našla je nisem. Zdaj me nekaj premoti, da se ozrem na brdo, in koga vidim tam pod drevesom — vojaka! Naglo se obrnem v stran, pa v tem hipu stopim na trn, ki je ležal pri poti, in ranim si nogo. Nisem zakričala, ali zabolelo me je, da so mi oči stemnele in padla sem na zemljo. Kakor v sanjah sem videla, da me je nekdo v naročje vzel in odnesel. Bolečine so me vzdramile; na potoku je kle[č]al vojak, močil v njem belo svojo ruto in izpiral mi rano.

Moj Bog, mislila sem, kaj bo s teboj, zdaj ne moreš tem očem uiti; najbolje, da se vanje ne ozreš!" Dosti so me bolečine mučile, v glavi se mi je še motalo, pa črhnila nisem, ne oči odprla. Položil mi je roko na čelo, prijel me za roko, mene je mraz tresel — ali molčala sem. Potem me je izpustil in začel mi v obraz vodo pljuskati, vzdignil mi glavo; kaj mi je bilo početi, morala sem oči odpreti. — Ah, mila moja kuma, te njegove oči so name zasvetile, kakor božje solnce; morala sem svoje oči pokriti! Ali kaj mi je vse to pomagalo, ko me je začel nagovarjati! — Ah, vi ste imeli prav, mila kuma, da čara tudi z glasom; meni neprenehoma doni v ušesih njegov glas, njegova beseda; rekel mi je, da me ljubi, da sem njegova sreča, njegovo nebo!"

"Kako pregrešne besede, to je peklenska napast! Kateremu človeku bi take besede na misel prišle! — Nesrečna deklica, kaj si mislila, da si mu verovala!" tožila je kuma.

"Bog, kako ne bi verovala njemu, kateri vam pravi, da vas ljubi!"

"Le prazne marnje, nič drugega, le golo sleparstvo! Hoče te prevarati."

"Tudi jaz sem mu to rekla, ali on je na Boga in svojo dušo prisegel, da me je že ljubil, ko me je prvikrat videl in da me samo za to ni ogovoril in tega povedal, ker me ni hotel prikleniti na nesrečno svojo usodo, katera ga povsod preganja in mu ne pušča sreče uživati. Ah, jaz več ne vem, kaj mi je vse povedal, že to me je do solz ganilo. Vse sem mu verovala, rekla sem mu, da sem se ga bala, da sem se iz samega strahu zaročila; povedala sem mu, da nosim na srcu škapulir, in ko ga je zahteval, dala sem mu ga," reče Viktorica.

"Ah, ti moj Odrešenik", žalovala je kovačica, "ona mu dá stvar, katero je ogrela na svojem srcu!" Že si v njegovi oblasti, Bog ti iz njegovih kremplјev ne pomore, čisto te je očaral."

"On je rekel, da so ti čari — ljubezen; naj nič drugega ne verujem," odgovori Viktorica.

"O, o ljubezen; jaz bi mu povedala, kaj je ljubezen; ali zdaj je vse zastonj, kaj si vendar storila! To je pravi volkodlak; zdaj ti bo kri iz telesa pil, in ko ti vso izpije, zadavi te, in tvoja duša še po smrti ne bo imela miru in pokoja. In kaka sreča te je čakala!"

Viktorica se je kuminih besed prestrašila, pa kmalu zopet rekla: "Zdaj je vse zastonj, jaz pojdem za njim, in ako bi me v pekel peljal. Vse je zastonj. Pokrijte me; mrazi me!" reče po kratkem molku.

Kuma je navalila nanjo odeje, kolikor je je bilo, ali Viktorico je vedno mraz tresel in nobene besede ni več izpregovorila.

Kovačica je imela Viktorico prav rada, in dasi se je na njo raztogotilo, da je dala škapulir od sebe, vendar se jej je zelo zelo smilila deklica, o katerej je menila, da je izgubljena. Od tega tega, kar jej je Viktorica povedala, ni nikomur nič razodela.

Viktorica je ležala od tega dne kakor mrtva. Ni govorila, le blela je v vročnici nerazumljive besede, zahtevala ni ničesar, pazila ni na nikogar. Kovačica se ni ganila od nje in vso svojo umetnost poskušala, da bi deklici pomogla. Pa vse zastonj; roditelja sta bila vsak dan žalostnejša in ženin je vsak dan otožnejši od nje hodil. Kovačica je odmajevala z glavo in si mislila: "To ni samo ob sebi; kako bi moglo biti, da jej ne bi pomagala nobena reč, kar se so tolikim pomagale. Vojak jo je očaral, to je to!" — Take misli je imela po dnevi in po noči, in ako je po naključju enkrat po noči pogledala skozi okno in videla na vrtu zagrnenega moža, kateremu so svetile proti nji obrnjene oči kakor živo oglje — ona vsaj se je na to rotila — bila je prepričana, da je resnična njena misel.

Imela je tedaj veliko veselje, ko je nekega dne Mikeš novico domov prinesel, da so dobili lovci ukaz, da odrinejo. "Zastran mene naj vsi tukaj ostanejo, da pa ta odide, ljubši mi je, nego da mi kdo sto zlatov podari. Tega nam je vrag na vrat prinesel. Meni se vse zdi, kar je pri nas, da Viktorica ni, kar je bila, in da jo je vendar le očaral!" rekel je oče, in mati in kovačica sta mu pritrdili. Ali kovačica je upala, da se obrne vse na dobro, ker je vragova moč odvrnena.

Vojaki so odšli. To noč je bilo Viktorici tako hudo, da je hotela kovačica po izpovednika poslati; ali proti jutru jej je odleglo in nekoliko dni potem je iz postelje vstala. Kovačica sama je okrevanje pripisovala temu, da se je Viktorica vragove moči iznebila, vendar je rada slišala, ko so ljudje govorili: "Ta kovačica, to je umetnica, ako nje ne bi bilo, ne bi več trave tlačila Viktorica." In ko je to tako povsod slišala, verovala je naposled vse sama, da je res deklico otela.

(Dalje prihodnjič.)

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Kriza vlade in Pašić. Širijo se vesti, da kralj s Pašićevo politiko ni zadovoljen, ker je položaj le bolj in bolj nejasen. Pašić se res malo briga za izvedbo potrebne organizacije, ker sicer bi ne imeli tako dolgo kaosa, ki dokazuje, da režim ne ve, kje se ga glava drži. Ali so krivi radikalci ali demokrati tem razmeram, je težko trditi; oboji se pa izgovarjajo sedaj na upravni aparat, ki ne posluje dovolj precizno. Na drugi strani, pa je baje Pašić tudi izjavil, da preneha sodelovati v vladi z demokrati. Pašić namreč ve, da mora svoje zaveznike suvati v rebra, če hoče pridobiti sam vpliva in pa za svoje pristaše v vladi. In če demokrati ne bodo ponižni, ej, bo pa Pašić ali pa Protič vladal tudi brez njih in proti njim. Povsem krivo je mnenje, da je povzročila opozicija krizo vlade. In tudi pristaši izpremembe vidovdanske ustave niso iniciatorji krize, ker je kriza že starejšega datuma. Glavni opozicijonalci sedanje vlade so radikalci sami, ki so pa najstrožji centralisti, ki pripisujejo krivdo, da se ustava še ni izvedla, nekaterim članom vlade, katerih bi se radi iznebili. Res je, da so tudi radikalci za eventualno revizijo ustave, toda ta revizija, ki jo zahtevajo radikalci, ne bo bolj demokratična, marveč — reakcionarnejša, ker ima socialnopolitičnih določb, za katere današnji radikalci (seveda tudi demokrati) nimajo prav nobenega pravega smisla. Rekonstrukcija vlade, čeprav samo s sedanjim režimom povsem nezadovoljni, nam ne obeta naprednejšega režima, pač pa hujšo reakcijo. Edino, kar bi utegnili pričakovati od novega režima, vsaj po našem mnenju, bi bila odprava zakona o zaščiti države v sedanji obliki, kar pa v splošnem socialnem in političnem položaju ne pomeni ne več ne manj, kakor to, da ne bi po krivici sedelo po zaporih stotine ljudi. O razmerah pri nas še vedno lahko trdimo: reakcije na pohodu.

Blagor agrarne države. Naša država je agrarna. To povest smo čuli že sto in stokrat. Zlasti pa nas s tem takrat tolažijo, kadar pričenjajo "akcije proti draginji", ki delujejo samo s frazami, dokler ne izvodene popolnoma. Sedaj pa še povejmo, da dobivamo pšenico iz Rumunije, mast iz Amerike, krompir pa iz Francije. Naravno je, da se po teh dejstvih vprašujemo, kje je tisto žito, mast in krompir, ki se pri nas pridela? Ali nas varajo s praznimi besedami, ali s površno statistiko? Ali zahteva "gospodarska politika" tako gospodarstvo? Kdor reši ta vprašanja, dobi groš, zakaj kaj takega menda ni nikjer na svetu. — Golo fraziranje in verižništvo!

Ljubljanske občinske volitve se bližajo. Kakor vsa znamenja prorokujejo, se osnujeta za te volitve dve fronti. V eni bodo stali izrečno sloji, ki priznavajo komunalno socialno politiko. Na drugi strani pa bodo stali najbrže pobratimi mladi in stari demokrati, katerim skočijo na pomoč morda narodni socialci. Nam se zdi taka konstelacija deloma naravna, deloma pa čudna, ker vemo, kako so demokrati napadali in preganjali narodne socialce. Katera fronta bo zmagala, je torej vprašanje zavesti volilcev. Kako se strinja ta konstelacija s čutom volilcev, naj odločajo po svojem prepričanju volilci. Drugega priporočila za volitve se nam za danes ne zdi potreba.

Radić se je izpreobrnil? Radićeva stranka se je pričela krhati v notranjosti, kakor se to rado godi v vsaki stranki, ki dela z demagogijo in brez trdnih načel. Kakor nalašč je prišla Kumanovska vlanost, o kateri se Radić simpatično izraža na povabilo, da se je udeleži. Nič več tudi ne fantazira o abstinenci v narodni skupščini. Zbližal se je z blokaši in že govori, da bi celo v vlado šel, če bi bila volitvena vlada. Z zemljoradniki upa Radič takoj delati, z demokrati, razen s Pribičevičem, bi se zedinil v štiriindvajsetih urah, z radikalci, ker zahtevajo samo "Veliko Srbijo", pa v enem tednu. Iz Radičevih izjav se razvidi, prvič, da ni tako hud opozicionalec ali republikanec, kakor se je kazal, drugič, da je tudi naprodaj za primerno ceno političnega vpliva, po katerem Radič silno hrepeni in bazira tudi njegova politika na metodi, ki ne dokazuje posebne resnosti, pač pa vrlo mnogo ambicioznosti slonečo na sfanatiziranih množicah naroda. Verujemo, da bo Radič reakciji, ki je na pohodu, še vrlo dobro služil, kar je absolutno zakrivil sedanji terostični režim s svojimi metodami v politiki in gospodarstvu. Nadejati se je, da pride Radič v narodno skupščino, če bo vlada prebolela sedanjo krizo; če pa ne, pa ne bo treba, ker je prav mogoče, da se narodna skupščina razpusti ter izvedejo nove volitve. Za sedanjo vlado je ta pot najboljša, ker sicer ne bo dolgo krmarila te države. Prevelik je razdor v demokratski stranki, pa tudi v radikalni stranki imajo več struj, zlasti pa opozicijo proti koaliciji z demokrati.

Klerikalni pomočnik ministra Žerjava. Znano je, da minister Žerjav z veliko vehemenco pobija klerikalnega zmaja. Kako pristen je njegov boj klerikalizmu, dokazuje dejstvo, da je imenoval za svojega pomočnika celo katoliškega duhovnika g. Janka Jovana. Ljubljanskim demokratom, ki se nad tem škandalizirajo, moramo razodeti, da je g. Jovan interesent in celo poslovodja ljubljanskega "Žitnega zavoda", družbe z omejeno zavezo, ki je nezakonsko dete Praprotnikove in ljubljanske klerikalne banke. Žitni zavod je sploh kapitel zase in bo treba o priliki nekoliko posvetiti v tajnosti njegovega spočetja in rojstva in njegove alimentacije. Za danes ugotavljamo samo, da ni primerno, ako paslovodja tako izrazito pridobitnega velepodjetja, kakor je Žitni zavod, obenem opravlja tako važno javno funkcijo, kakor je pomočnik ministra za socialno politiko.

Kongres jugoslovanskih arheologov se je vršil zadnji mesec v Belgradu. Na kongresu sta bila iz Ljubljane dr. Izidor Cankar in dr. Mantuani. Udeležniki so potovali tudi po notranjosti države v svrho ogledovanja.

Železničar Mlinar Ignacij je bil star 64 let, vpokojen tér je prejemal okoli 200 K mesečne pokojnine. Iz obupa se je vrgel pod železnico na progi Zagorje-Sava. Vlak mu je odrezal glavo in roke. To je samo en dokaz socialne bede, pa jih imamo tisoče, ki se jim enako godi in je le čuda, da ljudje trpe. In kdo se briga za siromake? — Ni časa, ni pare zanje!

Muslimanski poslanci, ki so bili doslej deloma v demokratski in deloma v radikalni stranki, so izstopili iz obeh strank in ustanovili samostojno južno-srbsko muslimansko stranko.

Umrl je v Ljubljani duhovnik znanstveni pisatelj dr. Josip Gruden. Bavil se je zlasti z zgodovino.

Ali veš, kaj trpi veliko število slovenskih delavcev v Ameriki vsled spolnih bolezni, ki so posledica občevanja z vlačugami? Ako ne veš, naroči si knjigo "Zajedalci", katero dobiš pri Književni matici S. N. P. J.

LEPA VIDA

ROMAN

Josip Jurčič.

(Dalje.)

"Pusti mi, to so sladke solze sreče in veselja, veselja, da te imam zopet pri sebi, da me še ljubiš. Glej, jaz sem že čudne in grde misli imela te ure, kar te ni bilo — zakaj te ni bilo, ti, ti? Oh, jaz sem mislila, da me ne ljubiš več, tudi ti ne, da sem te razžalila. Povej, sem te li? S katero besedo, povej!"

"Nisi ne."

"Kaj ne, da te nisem? Oh, saj je nemogoče, nemogoče, da bi me ne ljubil ti, da bi me pustil ti. Nisi li ti vse, kar imam na svetu? Vse si ti: mož moj, dete moje, roditelji moji, dom moj, vse si ti, vse sem pustila, ker sem ljubila tebe. Ali je mogoče, da bi ti mene ne ljubil? Kaj ne, Alberto, da je to nemogoče?"

"Ali, draga moja, bodi nekoliko veselejša," reče Alberto, "to sva že tolikokrat govorila."

"Zakaj mi ne odgovarjaš? Odgovori mi, potem hočem biti vesela, da, tako vesela, kakor sem bila nekdaj kot dete, kot šestnajstletna deklica. Oh, Alberto moj, zakaj ni Bog dal, da bi bila jaz tačas tebe spoznala, tebe le enkrat ugledala tačas! Zakaj moja dobra sreča ni tebe prinesla, milega tvojega obraza, sladke tvoje podobe na dvor, kjer sem bila jaz mlada, tačas, ko sem bila še mlada!"

"Tudi zdaj nisi stara, kaj ti na misel ne hodi," vrže on vmes in jo izpusti iz rok.

"Zdaj? Oh, čemu me domišljaš, kak razloček je med tem, kakor sem, in onim, kako bi mogoče bilo, da bi sicer bila, ko bi ti prvi prišel, ti edini."

"Jaz te tega domišljam? Kolikokrat sem ti že rekel, da pozabi, k[ar] je bilo, in uživaj to, kar je."

"Pozabiti?" vpraša ona in njen obraz močno pordeče zopet neprijetna zavest njenega greha: najprej glavo povesi, potem jo pa počasi nasloni ljubimcu na ramo in tožeče govori: "Oh, da bi mogla pozabiti? Da bi mogla izbrisati iz spomina vse one podobe, ki mi možgane mešajo, kadar tebe ni tu pri meni! Le pri tebi mi je moči pozabiti jih, ljubljeni moj, sicer me one prikazni mučijo in preganjajo noč in dan. Glej, in tebe tako dolgo ni bilo k meni,"

"Jaz ne utegnem, zato ti bom skrbel še za kako drugo družbo," odgovori on.

"Kako družbo?" vpraša ona in glavo vzdigne. —

"I no, kak prijatelj moj, ali kaka prijateljica . . ."

Kakor nalašč se odpro malo duri in stara ženica strežnica vpraša, ali sme pustiti gospoda, ki zunaj čaka in hoče po sili priti v sobo, rekoč, da je gospodov znanec in da sme vstopiti."

"Tu sem k meni!" se zavzame Vida.

"Reci mu, naj me zunaj počaka," reče Alberto stari služkinji. A komaj ona vrata za seboj zapre, čuje se zunaj glasan govor in takoj vstopi Musolino v izbo.

"Če sta tako, ne vem, kako bi mogel dober prijatelj, kakor sem jaz, nadležen biti. Predstavi me gospodični ali lepi gospe tu! Čemu si me sicer vabil s seboj!" reče vsiljenec nesramno in se jima približuje.

"Kaj hoče ta!" vzklikne mlada žena.

"Pojdi ven, prosim te, ja zpridem takoj, saj vidiš, da nisi dobro došel," mu šepeče Alberto nejevoljen in v zadregi zaradi svoje lehkomiselnosti.

"A tako . . ."

"Tiho!" ukaže Alberto.

Videl se je bil v tem povrnil ves prejšnji ženski ponos. Vzpela se je v vsi svoji lepoti in visokosti in ukazalno tujcu s prstom in z obrazom pokazala vrata.

Musolino se je vrhu vse svoje spačenosti in vsegavajenosti vendar zardel pred to podobo; imponirala mu je, da se je dva koraka nazaj pomeknil, priklonil ji in rekel potem s prisiljeno šalo Albertu:

"Krasna je tvoja prijateljica in divna, to moram priznati, res, četudi obžalujem, da ne sprejema ravno prevljudno gostov, katere ti v hišo vabiš. Oprostite!"

Rekši zapusti sobo, toda s pogledom, o katerem bi bilo težko reči, ali je imel izraz surove poželjivosti, ali srebajoče, prežave zlobnosti, ki zaničevalno-pomiluje govori: čakaj, ubožica, pride jo ti še drugi časi in drugačni.

Albertu, lehki duši, je bila stvar neprijetna, ali menil je, da jo bode lehko odpravil. Stopi k oknu in tja od sebe govori: "Na, to je siten človek, draga moja, dasi sicer dober; obesil se mi je, ko sem k tebi šel; rekel sem mu, naj me zunaj čaka; ali ker je že prišel tu sem, mogla bi imela bi z njim lepše ravnati, že zaradi tega, ker je prijatelj moj, veš!"

Nič odgovora.

"Sploh ti moram reči, da ti preveč zahtevaš od mene in nisi več taka, kakor si bila prej," nadaljuje poluglasno Alberto v okno.

Še nič odgovora.

"Misliš li, da je res taka nesreča, če se seznani dober mi znanec s teboj, in sve od mene, kaj si mi in kako? To ni nič. To se imenuje svobodno živeti in svoboda je vsem ljudem lepa reč."

Zmerom nič odgovora. To se mu čudno zdi, obrne se od okna in pogleda po nji.

Stala je zopet ob postelji, glavo naprej pred se držeč, lasje so ji bili pali čez polovico obraza, po vsem enem licu, drugo vidno oko je pa strmelo vanj in lice njeno je bilo bledo in tem najlepše, ker po njeni nekoliko temnejši lični barvi ni postalo od bledote belo, nego voščeno.

"Ti me ne ljubiš, ti me prodajaš!" je zavpila ona s strašnim glasom in po vsem dolgem svojega života padla na tla.

(Dalje prihodnjič.)

COLUMBIA GRAMOFONE
od $30.00 — $250.00.
VELIKA ZALOGA PLOŠČ V VSEH JEZIKIH.
Imam nove zaloge nemških importiranih "Homokord" rekordov.
Brezplačne cenike dobite pri:
VICTOR NAVINŠEK,
331 Greeve St., Conemaugh, Pa.

ROJAK PAJK JE
V trgovini nad 15 let, na tisoče dolarjev razpošilje blaga po celi Ameriki pa se ni nikdar slišalo da ni vsak dobil pošteno blago. Kdor od nas enkrat kupi, še kupi. Pošilja brezplačne cenike po celi Ameriki za ure, zlatnino, srebrnino, diamante, prstane, dalje prave glasne Columbia gramofone, slovenske in v vseh drugih jezikih gramofonske plošče, zastave, regalije, kape i. t. d.
On je edini pravi zastopnik v Conemaugh, Pa., za Columbia gramofone in plošče.
En sam poskus in prepričali se bodete.
IVAN PAJK, 24 Main St., Conemaugh, Pa.

CUNARD & ANCHOR
Dva ogromna parnika gonjena z oljem
NARAVNOST V TRST
20,000 ton.
17,000 ton.
Luksurijozne kabine tretjega razreda s 2—4—6 posteljami. Krasne jedilne sobe, kadilnice in počivališča. Ograjeni prostor za promenado. — Domača kuhinja. Vino zastoj. Vse domače ugodnosti izvrstno potovanje.
Ena preko Cherbourga v 8 dneh v Jugoslavijo, pluje vsaki torek
Aquitania, Mauretania, Berengaria.

Za vožnji liste in pojasnila vprašajte bližnjega agenta.

Dr. J. V. Grahek
ZDRAVNIK.
Uradne ure od 10:00 zjutraj do 3:30 popoldne.
949 E. Ohio Street.
Telefon Cedar 3368
N. S. PITTSBURGH, PA.

DENAR GOVORI!
Varčujte in pripravljajte si s tem neodvisnost za Vašo starost.
Vložite Vaše prihranke v domač zavod, kateri Vam nudi neoporekljivo sigurnost in 4% obresti od Vaših vlog.
Vljudno ste vabljeni, da nam zaupate Vaše prihranke in pomnožite število vlagateljev, kateri imajo naložen svoj denar pri nas na
"Special Interest Account"
Uverjeni znate biti, da bodo Vaši dolarji v pravih rokah in boste glede njih sigurnosti lahko mirno spali.
FRANK SAKSER STATE BANK
GLAVNO ZASTOPSTVO JADRANSKE BANKE
82 Cortlandt Street, New York, N. Y.